

Sayfulina Yu.V. Determining the nature of law and its methodological aspects. This paper focuses on methodological aspects of the disclosure of determining the nature of law as a system of rules or relationships, authorized or established by the State, which are protected from infringement by means of State compulsion.

With the development of the general theory of law increased the number of scientific concepts, since each of them in its own right to understand and reflect its essence. Right there's value in the sense that it directly or indirectly contributes to self-realization and self-creation of man in history.

In essence they understand the law and necessary internal, general and basic, major and stable traits, characteristics and quality of legal phenomena, unity and interdependence which define the quality characteristics and patterns of development rights as an independent agent. Features, qualities and attributes that make up the essence of law, immanent. To know the essence - it means to understand legal phenomena, to understand what they exactly are. This methodological requirement is that the essence of the phenomenon to be analyzed in public relations in action, as a real being right.

The essence of the law can not be disclosed to one category, it can be known and expressed only through a system of categories that reflect the true nature and history of the law. One of the drawbacks in the knowledge of national law and it was just the lack of coherence in the approach to clarify the categories of "the essence of law" and "the right thing".

Permissions and prohibitions that create the right form the normative framework of freedom in the social life of people.

The modern vision of the essence of law needs to go beyond the once popular idea of a purely political, in particular, a class of its determinants. The right measure is presented as equal and fair distribution, but not very good, and the possibilities to achieve them, that is, it creates a level playing field for the realization of the individual in the social mechanism. It is important to note that the concept of the essence of law is not invariant over time and acquires new features that does not make it a relative, but rather significantly complements its content.

Keywords: law, essence of law, philosophical knowledge of law, methodological pluralism of law understanding, value of law, inner morality of law, law as the form of freedom realization.

Надійшла до редакції 27.03.2012

І.А. Сердюк

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 340.1

ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ ТА ФОРМИ ЗДІЙСНЕННЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ

Розкрито зміст та визначено співвідношення понять «функції держави» та «форми здійснення функцій держави».

Ключові слова: функції держави, форми здійснення функцій держави.

Постановка проблеми. Важливим завданням загальнотеоретичної юридичної науки є уточнення її категоріального апарату. Однією з його складових є понятійний ряд, представлений такими категоріями як «цілі держави», «завдання держави», «функції держави» та «форми здійснення функцій держави». Попри наявність численних праць, в яких розкривають-

ся зміст та здійснюється класифікація зазначених вище загальнотеоретичних категорій, проблема з'ясування співвідношення понять «функції держави» та «форми здійснення функцій держави» не знайшла в юридичній літературі свого однозначного вирішення. Більше того, поставлена проблема актуалізується ще й тим, що в сучасній загальнотеоретичній науці простежується тенденція до фактичного ототожнення змісту цих понять, підтвердженням чому слугують відповідні дефініції, які стануть предметом подальшого наукового аналізу.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Вагомий внесок у дослідження категорій «цілі держави», «завдання держави», «функції держави» та «форми здійснення функцій держави» зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: І.В. Бенедик, А.Б. Венгеров, А.М. Колодій, Л.О. Морозова, Л.Р. Наливайко, П.В. Онопенко П.М. Рабінович, О.Ф. Скакун, В.Д. Ткаченко М.В. Черноголовкін та ін.

Мета цієї статті полягає у з'ясуванні співвідношення понять «функції держави» та «форми здійснення функцій держави».

Виклад основного матеріалу. Досягнення поставленої дослідницької мети зумовило необхідність використання діалектичного, логіко-семантичного та порівняльного методів пізнання. Методологічну функцію при проведенні цього дослідження виконали також такі наукові категорії як «функція» та «форма», зміст яких буде розкрито нижче.

Сутність будь-якої держави виражається в її цілях, завданнях і функціях. Варто зазначити, що в науковій і навчальній літературі вчені, котрі висвітлюють питання функцій держави, зазвичай, або ж взагалі уникають загальнотеоретичної характеристики категорій «цілі держави» та «завдання держави», або ж обмежуються вказівкою на їх зв'язок із функціями держави.

Інколи науковці роблять спроби розмежування загальнотеоретичних категорій, що складають предмет нашого розгляду, однак, на нашу думку, такі спроби є недостатньо аргументованими. Підтвердженням цьому слугує така їх інтерпретація.

Мета держави (а, по суті, ціль держави) – це загальний, головний, стратегічний напрям її діяльності. На відміну від функцій держави, які є напрямками та видами діяльності в окремих сферах, мета є єдиним загальнодержавним напрямом діяльності на конкретному етапі розвитку суспільства і держави [5, с. 230].

Завдання держави – це більш вузькі за змістом, обмежені дією в часі (тимчасові) напрями діяльності держави, які вирішуються в межах здійснення окремих функцій держави, є їх основою і відповідають порівняно нетривалим етапам у розвитку держави. А функції – це переважно постійні напрями її діяльності [5, с. 231].

Аналіз наведених вище інтерпретацій понять «мета держави» та «завдання держави» дозволяє зробити такі висновки:

по-перше, зміст категорій, що складають предмет нашого розгляду, за задумом автора, фактично ототожнюється, адже ключовим терміном, через який визначаються і цілі держави, і завдання держави, і функції держави, є

«напрями діяльності», з чим, на нашу думку, погодитися не можна, адже в такому разі принаймні дві з трьох категорій втрачають своє самостійне значення, що не відповідає реальній дійсності;

по-друге, виявлені автором відмінності понять, що розглядаються нами, не є переконливими. На підтвердження цієї тези варто зауважити, що цілі держави не можуть бути обмежені єдиним, нехай і загальнодержавним, напрямом діяльності, свідченням чого є їх класифікація, що буде наведена нижче. Що ж стосується завдань держави, то вони у порівнянні з функціями держави не завжди є більш вузькими за змістом, а їх розв'язання може здійснюватися в межах не однієї, а цілої низки функцій держави. Більше того, хронологічні межі здійснення завдань і функцій держави також можуть збігатися у часі, що свідчить про їхній можливий як відносно постійний, так і відносно тимчасовий характер. Підтвердженням цього слугує завдання держави по боротьбі зі злочинністю, яке не можна розв'язати в межах однієї правоохоронної функції, або ж завдання держави, пов'язане з подоланням бідності в Україні, що не втрачає своєї актуальності понад двадцять останніх років.

Предметом дискусії може бути і теза про те, що цілі й завдання держави відрізняються від її функцій тим, що за своїм походженням вони мають здебільшого суб'єктивний характер, тобто визначаються в результаті свідомої діяльності суспільства, а функції держави виникають об'єктивно, хоча розвиваються й вдосконалюються також у результаті свідомого впливу на них [5, с. 230]. Вважаємо, що у цьому питанні ближчими до істини є ті науковці, які схиляються до думки, що за своєю природою функції держави мають об'єктивно-суб'єктивний характер. Об'єктивність, як вважають В.Д. Ткаченко та О.В. Пушняк, означає їх зумовленість закономірностями взаємодії суспільства і держави, а суб'єктивність вказує на те, що вони реалізуються завдяки свідомості і волі людей, задіяних у механізмі держави [1, с. 91]. Це повною мірою стосується і цілей держави і завдань держави.

З огляду на вищевикладене, сучасна парадигма дослідження понять «цілі держави», «завдання держави» та «функції держави», на нашу думку, повинна ґрунтуватися на таких теоретичних положеннях, що мають методологічне значення:

1) визначальною категорією вищенаведеного понятійного ряду є цілі держави, що підпорядковують собі завдання та функції держави й зумовлюють визначення та існування останніх, а також форм і методів їх здійснення;

2) завдання держави, у свою чергу, зумовлюють існування функцій держави, визначають їх зміст і впливають на форми та методи їх здійснення;

3) функції держави є способом розв'язання завдань держави та досягнення її цілей;

4) і цілі держави, і завдання держави, і її функції, як правило, мають досить перспективний, стабільний і постійний характер.

Зважаючи на визначену парадигму, запропонуємо власний підхід до розуміння згаданих вище загальнотеоретичних категорій.

Цілі держави – це кінцеві результати діяльності, які ставить перед собою та прагне досягти держава.

Категорія «цілі держави» характеризується такими ознаками:

- 1) вони зумовлюють визначення та існування завдань і функцій держави, а також форм і методів їх здійснення;
- 2) вони завжди підпорядковують собі завдання та функції держави;
- 3) з точки зору хронологічних меж здійснення мають досить перспективний характер;
- 4) їх досягнення може супроводжуватися зміною різних аспектів сутності держави.

Цілі держави можна класифікувати за такими критеріями:

- за сферою діяльності: політичні, економічні, соціальні, гуманітарні, екологічні;

- за часом досягнення: найближчі, проміжні, перспективні.

Досягнення поставлених цілей з необхідністю вимагає практичного розв'язання цілої низки завдань, на що держава спрямовує свої економічні, ідеологічні та політичні ресурси (бюджет тощо).

Завдання держави – це ті життєво важливі питання, що є конкретизованим виразом її цілей і до вирішення яких прагне держава.

Поняття «завдання держави» характеризують такі ознаки:

- 1) їх загальний, комплексний характер, який диктує необхідність проведення сукупності заходів у всіх сферах суспільного життя або в одній з них;
- 2) вони зумовлені цілями держави;
- 3) мають досить перспективний, стабільний і постійний характер;
- 4) завжди підпорядковують собі функції держави. Залежність функцій держави від її завдань виявляється у такому: по-перше, завдання держави зумовлюють саме існування функцій держави; по-друге, визначають їх зміст; по-третє, впливають на форми та методи здійснення функцій держави.

Класифікація завдань держави повторює класифікацію її цілей за таким критерієм, як сфера діяльності. Не позбавлена сенсу диференціація завдань держави, опрацьована М.В. Черноголовкіним. Учений пропонував розрізняти *головні, конкретні, основні та загальні завдання держави*. Як приклад, завдання створення матеріально-технічної бази, на думку М.В. Черноголовкіна, є головним завданням держави, а розвиток окремої галузі економіки – конкретним завданням. Як суттєвий недолік такої класифікації завдань держави слід вважати відсутність чіткого критерію для її здійснення.

Завдання держави опосередковуються її функціями. Термін «функція» латинського походження і означає виконання, обов'язок, коло діяльності [13, с. 498].

У науковій і навчальній юридичній літературі зазначається той факт, що цей термін був залучений до наукового обігу німецьким філософом, математиком і мовознавцем Готфрідом Лейбніцем. У математиці під функцією розуміють змінну, що розглядається по відношенню до однієї або більше змінної, через яку вона може бути виражена або від значення якої залежить її власне значення [10, с. 117]. Іншими словами, поняття функції

виражає залежність, за якої кожному значенню змінної величини ставиться у відповідність деяка визначена величина.

Історичний досвід, за влучним виразом А.Б. Венгерова, дає теорії держави і права підстави стверджувати: з еволюцією держави змінюється і діяльнісний її бік, ця діяльність наповнюється новим змістом, виникають нові структури держави, інші засоби та способи, що забезпечують функції держави.

Та й саме поняття функції вже використовується в науковій літературі не стільки для того, щоб показати її залежності, наприклад від класової сутності держави, скільки звичайно для характеристики, опису діяльності держави. Крім того, це поняття почало використовуватися і для врахування зв'язку функцій держави з багатьма етнокультурними, ідеологічними, духовними та іншими факторами впливу [11, с. 172].

На підтвердження цієї тенденції наведемо деякі погляди науковців щодо сучасної інтерпретації загальнотеоретичної категорії «функції держави».

Найбільш поширеним серед них є розуміння функцій держави як основних або головних напрямів діяльності держави, в яких знаходять свій вираз її сутність, соціальне призначення, завдання і цілі [3, с. 83; 8, с. 46], або як об'єктивно зумовлених її потребами і сутністю державної влади однорідних, стійких напрямків її діяльності по задоволенню цих потреб [7, с. 14].

Однак далеко не всі науковці поділяють таку точку зору. Так, зокрема, функція держави, вважає А.Б. Венгеров, – це предмет і зміст діяльності держави на певному напрямку, що розглядаються у комплексі, а також засоби та способи, що її забезпечують [11, с. 169]. Аналіз наведеної дефініції дає підстави для висновку про те, що автор, всупереч доволі усталеному в науці підходу, методологічно некоректно збагатив зміст цієї загальнотеоретичної категорії засобами та способами, що забезпечують зміст діяльності держави. Такий висновок ґрунтується на розумінні поняття «методи здійснення функцій держави» як сукупності прийомів і способів, які використовуються (або застосовуються) державними органами (їх службовими і посадовими особами) для здійснення функцій держави і, як наслідок, необхідності розмежування зазначених загальнотеоретичних категорій.

Як особливий механізм державного впливу на суспільні процеси та відносини, що визначає головні напрямки та зміст його діяльності по управлінню суспільством, інтерпретує категорію «функції держави» Л.О. Морозова [4, с. 96]. Аналіз наведеного визначення з необхідністю вимагає відповіді на питання: що ж являє собою цей «особливий механізм» державного впливу? Зважаючи на той факт, що головні напрямки та зміст діяльності по управлінню суспільством визначаються Парламентом, Главою держави та Урядом (тобто різними ланками державного апарату, що здійснюють управлінську функцію), цілком очевидним є той факт, що поняття «функції держави» автор фактично ототожнює з категорією «державний апарат».

У такий самий спосіб Л.О. Морозова визначає і правові форми реалізації функцій держави, розуміючи під ними весь механізм правового регулювання, що має держава [4, с. 112]. Такий підхід до розуміння поняття

«правові форми реалізації функцій держави», зважаючи на структуру механізму правового регулювання суспільних відносин, вступає у протиріччя із висловленою автором, причому методологічно коректною тезою про те, що форми реалізації функцій держави показують, якого зовнішнього виразу набуває діяльність держави, як вона оформлена [4, с. 112].

У вступній частині цієї наукової статті нами вже зазначалося, що в сучасній загальнотеоретичній юридичній науці виявляється тенденція до фактичного отождолення змісту понять «функції держави» та «форми здійснення функцій держави». На підтвердження цієї тези наведемо такі дефініції.

Функції Української держави, вважає Л.Р. Наливайко, – це об'єктивно необхідні, взаємопов'язані напрями та види її діяльності, спрямовані на реалізацію завдань, досягнення відповідної мети в конкретних формах за допомогою спеціальних методів, які виражають сутність, соціальне призначення держави, роль і місце її в суспільстві на конкретному етапі розвитку [5, с. 234].

Функції держави, на думку О.Ф. Скакун, – це головні напрями і види діяльності держави, зумовлені її завданнями і цілями, і такі, що характеризують її сутність [9, с. 47].

З огляду на аналіз цих дефініцій із необхідністю виникає питання: чи методологічно коректно розкривати зміст категорії «функції держави» не лише через напрями, але й через види діяльності держави, і чи не втрачає при цьому свого самостійного пізнавального значення поняття «форми здійснення функцій держави»? Отримання правильної відповіді на поставлене питання потребує з'ясування змістовного навантаження останньої зі згаданих нами загальнотеоретичних категорій.

В юридичній літературі, стверджує Т.І. Байтін, під формами здійснення функцій держави розуміють: по-перше, діяльність основних ланок механізму держави, специфічні види державної діяльності, на відміну від недержавних організацій; по-друге, однорідну за своїми зовнішніми ознаками діяльність органів держави, за допомогою якої реалізуються її функції [6, с. 209].

Відповідно до першого критерію основними формами здійснення функцій держави є: 1) законодавча; 2) управлінська (виконавча); 3) судова; 4) контрольно-наглядова. Наукове і практичне значення цієї класифікації, на думку вченого, полягає в тому, що вона сприяє вивченню та вдосконаленню розподілу праці між окремими ланками механізму держави по виконанню її функцій, тісно співвідноситься з принципом поділу влади [6, с. 209].

Поряд із наведеною, в науці отримала розповсюдження класифікація, що має не меншу теоретико-практичну значущість, критерієм якої є однорідна за своїми зовнішніми ознаками діяльність органів держави по здійсненню її функцій. Вона слугує з'ясуванню того, як механізм держави здійснює її функції, яким чином держава використовує право для виконання своїх завдань і функцій. З огляду на цю класифікацію, у роботі всіх ланок механізму держави розрізняють діяльність правову та суто фактичну (або організаційну) [6, с. 209–210].

Отже, в сучасній юридичній літературі доволі усталеним є погляд на форми здійснення функцій держави як *однорідні за своїми зовнішніми*

ознаками види діяльності державних органів по здійсненню її функцій.

Наведена інтерпретація аналізованого нами поняття хоча й узгоджується із філософським підходом до розуміння категорії «форма», однак у той же час є логічно хибною, адже в науці «логіка» відсутня диференціація ознак поняття на зовнішні чи внутрішні. Загально визнаним є їхній поділ на суттєві та несуттєві, загальні та одиничні.

Тому при формулюванні визначення будь-якої загальнотеоретичної категорії, не є винятком із цього правила і поняття «форма здійснення функцій держави», необхідно вказувати саме суттєві ознаки, що можуть відображати як зміст, так і форму явища.

Зважаючи на аналіз дефініцій зазначених загальнотеоретичних категорій, які поєднує юридична діяльність державних органів, та з метою досягнення поставленої нами дослідницької мети, що полягає у з'ясуванні співвідношення понять «функції держави» та «форми здійснення функцій держави», залучимо до подальшого наукового пошуку такі парні категорії діалектики як «зміст» і «форма».

Будь-який предмет, явище або процес має свій зміст і належну йому форму. Немає змісту без форми, так само як і немає форми без змісту. Водночас кожний предмет, явище або процес має специфічний зміст і відповідну йому форму [2, с. 173].

У філософії під *формою* розуміють спосіб існування й вираження *змісту*, тобто певним чином упорядкованої сукупності елементів та процесів, що утворюють предмет. Поняття форма використовується також у значенні внутрішньої організації змісту, і в цьому розумінні проблематика форми отримує подальший розвиток у категорії «структура».

Будь-яке цілісне утворення з необхідністю має як свою зовнішню, так і внутрішню форму. *Зовнішня форма* – це вираження зовні цілісного утворення, що є чимось самостійним відносно змісту. *Внутрішня форма* – це структура, спосіб організації, певна упорядкованість частин цього цілого, що є складовою його змісту [2, с. 188–189].

Оскільки юридична діяльність, як вірно стверджує І.В. Бенедик, – це система юридично значущих, законодавчо регламентованих дій та операцій, спрямована на задоволення публічних і приватних інтересів [1, с. 391], саме ця, певним чином упорядкована та цілеспрямована система і складає зміст юридичної діяльності державних органів (тобто функцій держави).

Схожу думку з цього питання виказав В.М. Корельський, який зокрема зауважив: «Зміст функцій держави показує, що робить держава, які управлінські дії в даній сфері вона вчиняє, чим конкретно займаються її відповідні органи» [12, с. 144].

Державні органи вчиняють юридично значущі дії та операції, що складають зміст юридичної діяльності у правових та організаційних формах, серед яких пріоритетне місце посідають правові форми, адже саме вони пов'язані з прийняттям правових актів, а отже – впорядкуванням суспільних відносин.

Висновки. З огляду на факт об'єктивного існування як самостійних явищ державно-правової дійсності функцій держави та форм здійснення

функцій держави, а також однойменних категорій та зважаючи на їх відповідне змістовне навантаження, методологічно коректними, а отже такими, що унеможливають ототожнення цих понять, а також вказують на взаємозв'язок з іншими категоріями досліджуваного нами понятійного ряду, є такі їх інтерпретації:

Ф у н к ц і ї д е р ж а в и – це основні напрямки діяльності держави, в яких виражаються її сутність та соціальне призначення, цілі і завдання по управлінню суспільством у притаманних їй формах і притаманними їй методами;

Ф о р м и з д і й с н е н н я ф у н к ц і ї д е р ж а в и – це однорідні за своїми суттєвими рисами та властивостями види діяльності державних органів по здійсненню її функцій.

Враховуючи наведені вище дефініції, а також той факт, що і функції держави і форми здійснення функцій держави пов'язані з одним явищем – юридичною діяльністю державних органів, вважаємо логічно обґрунтованою тезу про те, що досліджувані нами поняття співвідносяться як філософські категорії «зміст» та «форма». Правильність такого висновку зумовлена характером діалектичного зв'язку змісту юридичної діяльності як системи юридично значущих, законодавчо регламентованих дій та операцій, спрямованої на задоволення публічних і приватних інтересів (тобто функцій держави) та способів її зовнішнього вираження (тобто форм здійснення функцій держави).

Бібліографічні посилання

1. Загальна теорія держави і права: підручник / М.В. Цвік, Л.В. Авраменко та ін.; за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. – Х., 2009.
2. Керимов Д.А. Методология права (предмет, функции, проблемы философии права). – 2-е изд. – М., 2001.
3. Копейчиков В.В., С.Л. Лисенков та ін.; За заг. ред. С.Л. Лисенкова, В.В. Копейчикова. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 368 с. – Бібліогр.: С. – 358-364.
4. Морозова Л.А. Теория государства и права: учебник. – М., 2002.
5. Наливайко Р.Л. Державний лад України: теоретико-правова модель : монографія / Л.Р. Наливайко. – Х., 2009.
6. Общая теория государства и права. Академический курс в 2-х т. / отв. ред. М.Н. Марченко. – Т. 1. Теория государства. – М., 1998.
7. Онопенко П.В. Правоохоронні функції держави Україна. – К., 2003.
8. Рабінович П.М. Основы загалної теорії права та держави: навч. посібник. – Вид. 5-те, зі змінами. – К., 2001.
9. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник / пер. з рос. – Х., 2001.
10. Тарасенко В.Г. Постулаты права. – М., 2009.
11. Теория государства и права: учеб. для юрид. вузов/ А.Б. Венгеров. – 4-е изд., стер. – М., 2007.
12. Теория государства и права: учебник для юрид. вузов / под ред. В.М. Корельского и В.Д. Первалова – М., 1997.
13. Философский энциклопедический словарь. – М., 2000.

Сердюк И. А. Функции государства и формы осуществления функций государства: соотношение понятий. Раскрыто содержание и определено соотношение понятий «функции государства» и «формы осуществления функций государства».

Ключевые слова: функции государства, формы осуществления функций государства.

Serdyuk I. A. Functions of the state and forms of the functions of the state: the ratio concepts. The purpose of this research paper is to clarify the relationship between the concepts "state functions" and "forms of the functions of the state". To achieve the research objectives necessitated a methodological analysis of the definitions of general categories such as "state goals", "state tasks", "state functions" and "forms of the functions of the state".

The fact is that the objective existence as an independent phenomenon of state-legal reality of state functions and forms of the functions of the state and of similar categories and given their appropriate content, methodologically correct, in author's opinion, and therefore deemed to prevent the identification of concepts and indicate the relationship to other categories investigated conceptual row, are those of their interpretation:

functions of the state – are the main activities of the state in which it expressed the essence and social purpose, goals and objectives for social control inherent in the forms and methods of its inherent;

forms of the functions of the state – are uniform in its essential features and properties of the activities of public authorities to implement its functions. Given the above definition, the fact that the functions of the state, and the forms of state functions related to one thing - the legal activities of the state bodies, it is considered the logical thesis that examined the concept of correlated as philosophical category of "meaning" and "form". The correctness of this conclusion is due to the nature of the dialectical relation content of legal practice as a system of legally significant, legally regulated activities and operations aimed at meeting the public and private interests (ie, functions of the state) and methods of its external expression (ie forms of the functions of the state).

Keywords: *functions of a state, forms of implementation of functions of a state.*

Надійшла до редакції 01.02.2013

О. В. Талдикін

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 340

НЕТОКРАТІЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: СПРОБА КЛАСИФІКАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ ВЛАДИ

«Национальное государство есть фундаментальная часть капиталистической парадигмы и поэтому не пользуется доверием в информационном обществе, в котором общение строится вокруг племенной общности и субкультур, основанных на совершенно других принципах».

А. Бард, Я. Зодерквист

Розглянуто феномен нетократії в контексті теорії влади. Представлено характеристику її основних елементів. Здійснено класифікацію нетократії відповідно до найважливіших ознак родів влади за В. В. Ільїним. Визначено особливості прояву нетократії в інформаційному суспільстві.

Ключові слова: *нетократія, національна держава, глобалізація, інформація, Інтернет, мережа, суспільство.*